

การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิตระหว่างปี พ.ศ.2540-2544

๕๖ พัชรา นาญเจริญกิจ*
รัตนาภรณ์ กาศโอสถ**
กาญจนา เพ็งคำศรี***
สาวิตรี ชินบดี****

ความเป็นมา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษานับเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนของสถาบัน โดยทำหน้าที่ในการจัดหา จัดเก็บและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ เพื่อให้ นักศึกษาและอาจารย์ได้ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าและวิจัย แต่สภาพที่ห้องสมุดต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบันก็คือ วิทยาการต่างๆ ได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง มีทรัพยากรสารสนเทศเกิดขึ้นอย่างมากมายและหลากหลายรูปแบบ แต่งบประมาณสำหรับดำเนินงานของห้องสมุดกลับถูกตัดทอนลงอันเนื่องมาจากวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และงานหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้นโดยตรงก็คืองานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ดังนั้น การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในภาวะการณ์เช่นนี้จึงต้องเน้นสิ่งที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ อย่างแท้จริง โดยในหลายห้องสมุดได้นำวิธีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุด (Collection Evaluation) เข้ามาใช้ในการ

ศึกษาว่าทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดจัดหาเข้ามานั้นสอดคล้องกับการเรียนการสอนและมีปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลที่ได้นี้จะเป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดต่อไป

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต มีหน้าที่ให้บริการทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัยแก่อาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรของมหาวิทยาลัยมากกว่า 12,000 คน โดยในช่วงเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540-2544 สำนักหอสมุดได้ใช้เงินงบประมาณสำหรับการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศโดยเฉพาะหนังสือไปแล้วไม่ต่ำกว่า 13,876,260.00 บาท (สิบสามล้านแปดแสนเจ็ดหมื่นหกพันสองร้อยหกสิบบาทถ้วน) โดยที่ยังไม่เคยมีการศึกษาว่าสำนักหอสมุดได้ใช้งบประมาณในการจัดหาหนังสือให้แต่ละกลุ่มคณะเป็นจำนวนเท่าใดและมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อีกทั้งจำนวนหนังสือที่จัดหามีความเหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้ของแต่ละกลุ่มคณะหรือไม่คณะผู้ทำการศึกษาจึงมีความสนใจ

* บรรณารักษ์งานวารสาร
** บรรณารักษ์งานจัดหมวดหมู่และลงรายการ
*** บรรณารักษ์งานบริการ
**** บรรณารักษ์งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

ที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มคณะ และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษา

1. จำนวนเงินงบประมาณที่ใช้ในการจัดหาหนังสือ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ
2. จำนวนหนังสือที่จัดหา ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ
3. จำนวนผู้ยืมหนังสือ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ
4. จำนวนหนังสือที่จัดหากับจำนวนผู้ยืมหนังสือ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ

ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดประเภทหนังสือของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิต โดยเป็นการศึกษาจำนวนเงินงบประมาณที่ใช้ในการจัดหาหนังสือและจำนวนหนังสือที่จัดหาให้แต่ละกลุ่มคณะ และจำนวนผู้ยืมหนังสือของแต่ละกลุ่มคณะ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

วิธีการศึกษา

1. การรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา

1.1 งบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 จากงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

1.2 สถิติค่าใช้จ่ายในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 จากงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

1.3 สถิติหนังสือที่จัดหาในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 จากงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

1.4 สถิติผู้ยืมหนังสือในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 จากงานบริการทรัพยากรสารสนเทศ

2. การศึกษาข้อมูล

2.1 หาค่าร้อยละของจำนวนเงินที่ใช้ในการจัดหาหนังสือให้แต่ละกลุ่มคณะ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

2.2 หาค่าร้อยละของจำนวนหนังสือที่จัดหาให้แต่ละกลุ่มคณะ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

2.3 เปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละของจำนวนค่าใช้จ่ายในการจัดหาหนังสือให้แต่ละกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

2.4 หาค่าร้อยละของผู้ยืมหนังสือในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 ของผู้ใช้แยกตามกลุ่มคณะ

2.5 หาค่าร้อยละของจำนวนหนังสือที่จัดหากับผู้ยืมหนังสือ ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงจำนวนค่าใช้จ่ายที่สำนักหอสมุดได้ใช้ไปในการจัดหาหนังสือในช่วงเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540-2544

2. ทราบถึงจำนวนหนังสือที่จัดหาและจำนวนผู้ยืมหนังสือในช่วงเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540-2544

3. เป็นแนวทางสำหรับสำนักหอสมุดในการพิจารณาจัดหาหนังสือให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนและความต้องการของผู้ใช้ของแต่ละกลุ่มคณะ

ข้อจำกัดของการศึกษา

จำนวนผู้ยืมหนังสือที่ปรากฏอยู่ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการยืมหนังสือที่ให้บริการอยู่ในสำนักหอสมุด ไม่ได้จำกัดเฉพาะการยืมหนังสือที่จัดหาในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

คำอธิบายรายละเอียดของกลุ่มคณะ

กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประกอบด้วย คณะแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะกายภาพบำบัด

กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีชีวภาพ และคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ ประกอบด้วย คณะศิลปกรรม และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย คณะบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ

ผลการศึกษาข้อมูล

การศึกษาข้อมูลจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณการจัดหาหนังสือ
2. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ยืมหนังสือ

1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณการจัดหาหนังสือ ข้อมูลของกลุ่มนี้เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นสภาพการจัดสรรงบประมาณการใช้จ่ายเงินในการจัดหาหนังสือรวมทั้งจำนวนหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่ได้จากการจัดหาในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะดังปรากฏในตารางที่ 1-6 โดยตารางที่ 1 เป็นการแสดงจำนวนเงินงบประมาณที่จัดสรรให้แต่ละกลุ่มคณะ ตารางที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบจำนวนเงินงบประมาณที่ได้รับกับจำนวนเงินที่ใช้ไป ตารางที่ 3 เป็นการแสดงจำนวนหนังสือภาษาไทยแยกตามกลุ่มคณะ ตารางที่ 4 เป็นการแสดงจำนวนหนังสือภาษาต่างประเทศแยกตามกลุ่มคณะ ส่วนตารางที่ 5 เป็นภาพรวมของจำนวนหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และตารางสุดท้ายในกลุ่มนี้ คือ ตารางที่ 6 เป็นการเปรียบเทียบจำนวนเงินที่ใช้กับจำนวนหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่จัดหา

ตาราง 1 จำนวนเงินงบประมาณที่จัดสรรให้แก่แต่ละกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

กลุ่มคณะ	2540		2541		2542		2543		2544	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	1,320,000	41.90	1,000,000	40.00	800,000	30.69	820,000	30.60	885,250	29.94
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	720,000	22.36	550,000	22.00	580,000	22.39	590,000	22.01	600,000	20.30
ศิลปะและการออกแบบ	450,000	14.29	400,000	16.00	400,000	15.44	420,000	15.67	496,010	16.78
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	480,000	15.24	450,000	18.00	710,000	27.41	740,000	27.61	860,000	29.08
สำนักหอสมุด*	180,000	5.71	100,000	4.00	100,000	3.86	110,000	4.10	115,000	3.89
รวม	3,150,000		2,500,000		2,590,000		2,680,000		2,956,260	

ตารางที่ 2 จำนวนเงินงบประมาณที่จัดสรรให้แก่แต่ละกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544
เปรียบเทียบกับเงินงบประมาณที่แต่ละกลุ่มคณะใช้ไป

กลุ่มคณะ	2540			2541			2542		
	งบประมาณ	เงินที่ใช้	ร้อยละ	งบประมาณ	เงินที่ใช้	ร้อยละ	งบประมาณ	เงินที่ใช้	ร้อยละ
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	1,320,000.00	1,028,700.50	77.93	1,000,000.00	553,185.80	55.32	800,000.00	704,671.57	88.08
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	720,000.00	585,503.29	81.32	550,000.00	579,880.33	105.43	580,000.00	636,000.88	109.86
ศิลปะและการออกแบบ	450,000.00	490,185.80	108.93	400,000.00	425,330.80	106.33	400,000.00	421,426.35	105.36
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	480,000.00	460,616.90	95.96	450,000.00	517,063.00	114.90	710,000.00	547,178.60	77.07
สำนักหอสมุด*	180,000.00	179,401.90	99.87	100,000.00	95,022.30	95.02	100,000.00	111,197.10	111.20
รวม	3,150,000.00	2,744,388.39		2,500,000.00	2,170,482.23		2,590,000.00	2,420,474.50	

กลุ่มคณะ	2543			2544			รวม	ร้อยละ
	งบประมาณ	เงินที่ใช้	ร้อยละ	งบประมาณ	เงินที่ใช้	ร้อยละ		
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	820,000.00	492,782.97	60.10	885,250.00	1,147,035.27	129.57	3,926,376.11	30.01
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	590,000.00	592,304.37	100.48	600,000.00	686,096.33	114.35	3,080,285.20	23.55
ศิลปะและการออกแบบ	420,000.00	353,939.30	84.27	496,010.00	575,988.60	116.12	2,266,850.85	17.33
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	740,000.00	902,343.34	121.94	860,000.00	826,791.67	96.37	3,255,993.51	24.89
สำนักหอสมุด*	110,000.00	47,709.35	43.37	115,000.00	119,059.00	103.53	552,389.65	4.22
รวม	2,680,000.00	2,389,579.33		2,956,260.00	3,356,970.87		13,081,895.32	

* เป็นงบประมาณที่สำนักหอสมุดจัดสรรไว้สำหรับซื้อหนังสือประเภทอื่นๆ ตามความเหมาะสม เช่น หนังสือพระราชนิพนธ์ วรรณกรรม พจนานุกรม สารานุกรม คู่มือต่างๆ เป็นต้น

ตารางที่ 3 จำนวนหนังสือภาษาไทยที่จัดหาแยกตามกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

กลุ่มคณะ	2540		2541		2542		2543		2544		รวม	ร้อยละ
	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ		
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	234	16.49	234	11.59	192	8.51	92	10.04	214	17.46	966	12.33
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	45	3.17	68	3.37	159	7.05	100	10.92	109	8.89	481	6.14
ศิลปะและการออกแบบ	30	2.11	75	3.71	7	0.31	0	0.00	13	1.06	125	1.60
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	704	49.61	1,425	70.56	1,402	62.17	513	56.00	393	32.06	4,437	56.63
สำนักหอสมุด*	406	28.61	217	10.75	495	21.95	211	23.03	497	40.54	1,826	23.31
รวม	1,419		2,019		2,255		916		1,226		7,835	

ตารางที่ 4 จำนวนหนังสือภาษาต่างประเทศที่จัดหาแยกตามกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

กลุ่มคณะ	2540		2541		2542		2543		2544		รวม	ร้อยละ
	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ		
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	396	24.04	231	21.63	246	20.35	230	16.67	319	22.28	1,422	21.11
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	435	26.41	260	24.34	260	21.51	213	15.43	257	17.95	1,425	21.15
ศิลปะและการออกแบบ	390	23.68	308	28.84	274	22.86	223	16.16	276	19.27	1,471	21.84
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	370	22.47	219	20.51	417	34.49	696	50.43	542	37.85	2,244	33.31
สำนักหอสมุด*	56	3.40	50	4.68	12	0.99	18	1.30	38	2.65	174	2.58
รวม	1,647		1,068		1,209		1,380		1,432		6,736	

ตารางที่ 5 จำนวนหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่จัดหาแยกตามกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

กลุ่มคณะ	2540		2541		2542		2543		2544		รวม	ร้อยละ
	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ	เล่ม	ร้อยละ		
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	630	20.55	465	15.06	438	12.64	322	14.02	533	20.05	2,388	16.39
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	480	15.66	328	10.63	419	12.10	313	13.63	366	13.77	1,906	13.08
ศิลปะและการออกแบบ	420	13.70	383	12.41	281	8.11	223	9.71	289	10.87	1,596	10.95
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	1,074	35.03	1,644	53.26	1,619	52.51	1,209	52.66	935	35.18	6,681	45.85
สำนักหอสมุด*	462	15.07	267	8.65	507	14.64	229	9.97	535	20.13	2,000	13.73
รวม	3,066		3,087		3,464		2,296		2,658		14,571	

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบจำนวนเงินงบประมาณที่จัดสรรให้กับเงินงบประมาณที่ใช้ไปในการจัดหาหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศแยกตามกลุ่มคณะในช่วงปี พ.ศ. 2540-2544

กลุ่มคณะ	2540		2541		2542	
	เงินที่ใช้	เล่ม	เงินที่ใช้	เล่ม	เงินที่ใช้	เล่ม
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	1,028,700.50	630	553,185.80	485	704,671.57	438
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	585,503.29	480	579,880.33	328	636,000.88	419
ศิลปะและการออกแบบ	490,165.80	420	425,330.80	383	421,426.35	281
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	460,616.90	1,074	517,063.00	1,644	547,178.60	1,819
สำนักหอสมุด	179,401.80	462	95,022.30	287	111,197.10	507
รวม	2,744,388.39	3,066	2,170,482.23	3,087	2,420,474.50	3,464

กลุ่มคณะ	2543		2544		รวมจำนวนเงิน	ร้อยละ	รวมเล่ม	ร้อยละ
	เงินที่ใช้	เล่ม	เงินที่ใช้	เล่ม				
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	492,782.97	322	1,147,035.27	533	3,926,376.11	30.01	2,388	20.55
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	592,804.37	313	686,096.33	366	3,080,285.20	23.55	1,906	15.68
ศิลปะและการออกแบบ	353,939.30	223	575,988.80	289	2,266,850.85	17.33	1,506	13.70
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	902,343.34	1,209	828,791.67	935	3,255,993.51	24.89	6,681	35.03
สำนักหอสมุด	47,709.35	229	119,059.00	535	552,389.65	4.22	2,000	15.07
รวม	2,389,579.33	2,296	3,356,970.87	2,658	13,081,895.32		14,571	

2. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ยืมหนังสือ ข้อมูลของกลุ่มนี้เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นจำนวนของผู้ยืมหนังสือในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ ดังปรากฏในตารางที่ 7-8 โดยตารางที่ 7 เป็นการแสดงจำนวนผู้ยืมหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศแยกตามกลุ่มคณะ และตารางที่ 8 เป็นการแสดงจำนวนหนังสือที่จัดหาคับจำนวนผู้ยืมแยกตามกลุ่มคณะ

ตารางที่ 7 จำนวนผู้ยืมหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศแยกตามกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

กลุ่มคณะ	2540		2541		2542		2543		2544		รวม (ราย)	ร้อยละ
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ		
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	6,131	23.34	6,930	24.16	10,308	28.49	11,361	31.03	11,942	35.04	46,672	28.83
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	5,538	21.05	6,687	23.31	7,352	20.32	7,628	20.83	7,244	21.26	34,449	21.26
ศิลปะและการออกแบบ	8,982	34.15	9,606	33.49	10,030	28.72	8,482	23.17	7,413	22.75	44,513	27.50
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	5,654	21.49	5,461	19.04	8,495	23.48	9,143	24.97	7,482	22.95	36,235	22.39
สำนักหอสมุด	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
รวม	26,305		28,684		36,185		36,614		34,081		161,869	

ตารางที่ 8 จำนวนหนังสือที่จัดหากับจำนวนผู้ยืมแยกตามกลุ่มคณะในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544

กลุ่มคณะ	หนังสือที่จัดหา		ผู้ยืมหนังสือ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์	2,388	16.39	46,672	28.83
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี	1,906	13.08	34,449	21.28
ศิลปะและการออกแบบ	1,596	10.95	44,513	27.50
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	6,681	45.85	36,235	22.39
สำนักหอสมุด	2,000	13.73	0	0
รวม	14,571		161,869	

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารประเภทสถิติที่ได้รับจากงานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและงานบริการทรัพยากรสารสนเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนเงินงบประมาณที่สำนักหอสมุดได้ใช้จ่ายไปในการจัดหาหนังสือ จำนวนหนังสือที่จัดหา และจำนวนผู้ยืมหนังสือในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ และจำนวนหนังสือที่จัดหากับจำนวนผู้ยืมหนังสือในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบถึงจำนวนค่าใช้จ่ายที่สำนักหอสมุดใช้ไปในการจัดหาหนังสือ จำนวนหนังสือที่จัดหาและจำนวนผู้ยืมหนังสือในช่วง 5 ปี นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540-2544 ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสำนักหอสมุดในการพิจารณาจัดหาหนังสือให้มีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนและตรงกับความต้องการของผู้ใช้แต่ละกลุ่มคณะ ซึ่งผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. งบประมาณค่าหนังสือที่จัดสรรให้กลุ่มคณะ

ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 ที่ผ่านมา สำนักหอสมุดได้รับงบประมาณสำหรับการจัดหาหนังสือทั้งสิ้น 13,876,260.00 บาท (สิบสามล้านแปดแสนเจ็ดหมื่นหกพันสองร้อยหกสิบบาทถ้วน) แบ่งเป็นกลุ่มคณะที่ได้รับงบประมาณมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดตามลำดับคือ กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 4,825,250.00 บาท (34.77%) กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 3,240,000.00 บาท (23.35%) กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 3,040,000.00 บาท (21.91%) และกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ 2,166,010.00 บาท (15.61%)

2. เงินงบประมาณค่าหนังสือที่กลุ่มคณะใช้ไป

กลุ่มคณะที่ใช้เงินงบประมาณไปในการจัดหาหนังสือเรียงลำดับจากมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด คือกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และ

วิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 3,926,376.11 บาท (30.01%) กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 3,255,993.51 บาท (24.89%) กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 3,080,285.20 บาท (23.55%) และกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ จำนวน 2,266,850.85 บาท (17.33%)

3. ปริมาณหนังสือที่จัดหา

3.1 หนังสือภาษาไทย

สำนักหอสมุดได้จัดหาหนังสือภาษาไทยในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 ได้หนังสือรวมจำนวนทั้งสิ้น 7,835 เล่ม เป็นหนังสือของกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 4,437 เล่ม (56.63%) กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 966 เล่ม (12.33%) กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 481 เล่ม (6.14%) และกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ จำนวน 125 เล่ม (1.60%)

3.2 หนังสือภาษาต่างประเทศ

สำนักหอสมุดได้จัดหาหนังสือภาษาต่างประเทศในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 ได้หนังสือรวมจำนวนทั้งสิ้น 6,736 เล่ม เป็นหนังสือของกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 2,244 เล่ม (33.31%) กลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ จำนวน 1,471 เล่ม (21.84%) กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 1,425 เล่ม (21.15%) และกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 1,422 เล่ม (21.11%)

โดยสรุปแล้วสำนักหอสมุดได้จัดหาหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศให้กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นจำนวนมากที่สุด คือ 6,681 เล่ม (45.85%)

อันดับที่สอง คือกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2,388 เล่ม (16.39%) อันดับที่สาม คือกลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี 1,906 เล่ม (13.08%) และอันดับที่สี่ คือกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ 1,596 เล่ม (10.95%)

4. เงินงบประมาณค่าน้ำหนักที่กลุ่มคณะใช้ไปเปรียบเทียบกับจำนวนหนังสือที่จัดหา

กลุ่มคณะที่ใช้เงินงบประมาณในการจัดหาหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 3,926,376.11 บาท (30.01%) ได้หนังสือจำนวน 2,388 เล่ม (20.55%) รองลงมาคือกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใช้เงินงบประมาณ จำนวน 3,255,993.51 บาท (24.89%) ได้หนังสือจำนวน 6,681 เล่ม (35.03%) กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอันดับที่สามใช้เงินงบประมาณไปจำนวน 3,080,285.20 บาท (23.55%) ได้หนังสือจำนวน 1,906 เล่ม (15.66%) กลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบเป็นอันดับที่สี่ใช้เงินงบประมาณไปจำนวน 2,266,850.85 บาท (17.33%) ได้หนังสือจำนวน 1,596 เล่ม (13.70%)

5. การยืมหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมาคือตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2540-2544 พบว่ามีผู้ใช้มายืมหนังสือจากสำนักหอสมุดรวมจำนวนทั้งสิ้น 161,869 ราย เป็นผู้ใช้ของกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพจำนวนมากที่สุด คือ 46,672 ราย (28.83%) รองลงมาคือกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ

จำนวน 44,513 ราย (27.50%) กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 36,235 ราย (22.39%) และกลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 34,449 ราย (21.28%)

6. จำนวนหนังสือที่จัดหากับจำนวนผู้ยืม

เมื่อศึกษาจำนวนของหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่สำนักหอสมุดได้ดำเนินการจัดหาให้กลุ่มคณะโดยใช้เงินงบประมาณของแต่ละกลุ่มคณะกับจำนวนผู้ยืมของแต่ละกลุ่มคณะได้ผลดังตัวเลขที่ปรากฏในตารางที่ 8 แสดงจำนวนหนังสือที่จัดหากับจำนวนผู้ยืมแยกตามคณะ พบว่าในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพมีหนังสือที่จัดหาใหม่ จำนวน 2,388 เล่ม (16.39%) ผู้ยืมกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีจำนวน 46,672 คน (28.83%) กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีมีหนังสือที่จัดหาใหม่ จำนวน 1,906 เล่ม (13.08%) ผู้ยืมของกลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มีจำนวน 34,449 คน (21.28%) กลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบมีหนังสือที่จัดหาใหม่ จำนวน 1,596 เล่ม (10.95%) ผู้ยืมของกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบมีจำนวน 44,513 ราย (27.50%) กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีหนังสือที่จัดหาใหม่ จำนวน 6,681 เล่ม (45.85%) ผู้ยืมกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีจำนวน 36,235 ราย (22.39%)

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนเงินงบประมาณที่ใช้ในการจัดหาหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จำนวนหนังสือที่จัดหา จำนวนผู้ยืม และจำนวนหนังสือที่จัดหากับจำนวนผู้ยืมในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. เงินงบประมาณที่ใช้ในการจัดหาหนังสือในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ

ผลจากการศึกษาพบว่า ในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 สำนักหอสมุดได้จัดสรรเงินงบประมาณให้แก่กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นจำนวนมากที่สุด คือ 4,825,250.00 บาท และกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นกลุ่มคณะที่ใช้เงินงบประมาณไปเพื่อการจัดหาหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดย ใช้เงินงบประมาณไปเป็นจำนวนทั้งสิ้น 3,926,376.11 บาท ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นกลุ่มคณะที่ประกอบด้วยคณะต่างๆ เป็นจำนวนมาก ได้แก่ คณะกายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้เป็นกลุ่มคณะที่ใหญ่แล้วหนังสือตำราของกลุ่มคณะนี้ยังมีราคาแพงมากโดยเฉพาะหนังสือภาษาต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากจำนวนหนังสือที่สามารถจัดหาได้เป็นจำนวนน้อย นอกจากนี้ ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทั้งทางด้าน

การแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทำให้สำนักหอสมุดต้องหมั่นติดตามและจัดหาหนังสือให้มีความทันสมัยและทันกับความต้องการของผู้ใช้ตลอดเวลา สำหรับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งได้รับเงินงบประมาณเป็นอันดับรองลงมา เป็นกลุ่มคณะที่ประกอบด้วยคณะต่างๆ ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการ ทำให้สำนักหอสมุดต้องจัดสรรเงินงบประมาณให้มีสัดส่วนสอดคล้องกับจำนวนคณะ เป็นจำนวน 3,240,000.00 บาท โดยกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ใช้เงินงบประมาณสำหรับการจัดหาหนังสือไปเป็นจำนวนทั้งสิ้น 3,255,993.51 บาท สำหรับจำนวนหนังสือที่จัดหาในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ สำนักหอสมุดได้จัดหาหนังสือ ได้จำนวนทั้งสิ้น 6,681 เล่ม แบ่งเป็นภาษาไทย จำนวน 4,437 เล่ม และภาษาต่างประเทศ จำนวน 2,244 เล่ม และผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า แม้กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะได้รับเงินงบประมาณเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ แต่จะเห็นได้ว่ามีการจัดหาหนังสือภาษาไทยในสัดส่วนที่มากกว่าภาษาต่างประเทศถึง 1 เท่าตัว ทั้งนี้เนื่องจากสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่มีขอบเขตกว้างขวางมีประวัติและวิวัฒนาการต่อเนื่องมาช้านาน ประกอบกับหนังสือภาษาไทยมีราคาถูก มีการผลิตเป็นจำนวนมากและเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นกลุ่มคณะที่ได้รับงบประมาณเป็นอันดับ

ที่สาม จำนวน 3,080,285.20 บาท (สามล้านแปดหมื่นสองร้อยแปดสิบห้าบาทยี่สิบสตางค์) ส่วนกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ ได้รับงบประมาณเป็นอันดับที่สี่ คือ 2,266,850.85 (สองล้านสองแสนหกหมื่นหกพันแปดร้อยห้าสิบบาทแปดสิบห้าสตางค์) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าสำนักหอสมุดสามารถจัดหาหนังสือภาษาไทยได้เป็นจำนวนน้อย คือ 481 เล่ม และ 125 เล่มตามลำดับทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือภาษาไทยของทั้ง 2 กลุ่มคณะมีการจัดพิมพ์จำนวนไม่มากนัก ผู้สอนจึงนิยมใช้หนังสือภาษาต่างประเทศซึ่งมีหลากหลายและทันสมัยประกอบการเรียนการสอนมากกว่า

2. จำนวนผู้ยืมหนังสือในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ

ผลจากการศึกษาพบว่า จำนวนผู้ยืมหนังสือในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนทั้งสิ้น 161,869 ราย เป็นผู้ยืมจากกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์จำนวนมากที่สุด คือ 46,672 ราย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นกลุ่มคณะที่ประกอบด้วยคณะต่างๆ ถึง 6 คณะ มีนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาค้นคว้าของกลุ่มคณะยังเป็นส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้มีการใช้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งหนังสือตำราของกลุ่มคณะนี้ยังมีราคาแพงทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถหาซื้อมาเป็นของตนเองได้ จึงทำให้มีสถิติการยืมอยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มคณะอื่นๆ สำหรับกลุ่มคณะที่มีปริมาณผู้ยืมอยู่ในระดับรองลงมา คือ กลุ่มคณะศิลปกรรมและการออกแบบ มีจำนวน 44,513 ราย กลุ่มคณะนี้ประกอบ

ด้วยคณะศิลปกรรมและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการที่กลุ่มคณะนี้มีปริมาณการยืมหนังสืออยู่ในระดับสูง เป็นเพราะผู้เรียนต้องใช้หนังสือซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปภาพประกอบแนวคิดในการออกแบบผลงานต่างๆ และเช่นเดียวกับหนังสือของกลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ คือหนังสือของกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบมักเป็นหนังสือภาษาต่างประเทศที่มีราคาแพง ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถหาซื้อมาเป็นของตนเองได้จำนวนมากนัก

3. จำนวนหนังสือที่จัดหาเทียบกับจำนวนผู้ยืมในช่วงปีงบประมาณ 2540-2544 แยกตามกลุ่มคณะ

จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2540-2544 สำนักหอสมุดได้จัดหาหนังสือให้กลุ่มคณะต่างๆ รวมจำนวนทั้งสิ้น 14,571 เล่ม เรียงตามลำดับดังนี้ กลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 6,681 เล่ม กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 2,388 เล่ม กลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 1,906 เล่ม และกลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ จำนวน 1,596 เล่ม แต่เมื่อนำจำนวนหนังสือที่จัดหาให้กลุ่มคณะมาเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ยืมของแต่ละกลุ่มคณะจะมองเห็นสัดส่วนระหว่างจำนวนของหนังสือที่จัดหาเทียบกับจำนวนของผู้ยืมค่อนข้างชัดเจน โดยจำนวนผู้ยืมของกลุ่มคณะต่างๆ ในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนผู้ยืมรวมทั้งสิ้น จำนวน 161,868 ราย เรียงตามลำดับจากกลุ่มคณะที่มีผู้ยืมจำนวนมากไปน้อย คือ กลุ่มคณะแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 46,672 ราย กลุ่มคณะศิลปะและการออกแบบ จำนวน 44,513 ราย กลุ่มคณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 36,235 ราย และกลุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 34,448 ราย

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากการศึกษาเรื่องการประเมินทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิตเป็นการศึกษาครั้งแรก ผู้ทำการศึกษาจึงได้นำข้อมูลซึ่งเป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาทำการศึกษา เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมของการจัดหาและการยืมทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือของกลุ่มคณะต่างๆ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544 อันจะเป็นแนวทางในการนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ตามแนวคิดและทฤษฎีของการประเมินทรัพยากรสารสนเทศต่อไป

2. สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ทำการศึกษาเห็นควรเสนอให้งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศพิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดหาหนังสือให้เหมาะสมกับปริมาณการใช้ โดยพยายามหาทางเพิ่มปริมาณการจัดหาหนังสือทางด้านแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ และด้านศิลปะและการออกแบบให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้

○○○

เอกสารอ้างอิง

- จารุพร พงศ์ศรีวัฒน์. "การสำรวจ Collection ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" วารสารห้องสมุด. 26, 3 (2525) : 53-69.
- ชนิดา จรรย์พรพงศ์. "การค้นหาและการใช้หนังสือของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2525-2527" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ. "การประเมินทรัพยากรห้องสมุด" ชมรมนิสิตวิชา บรรณารักษศาสตร์จุฬาฯ 5 (2528) : 78-90.
- เพ็ญพันธ์ เพชรคร. "การประเมินหนังสือในสาขาวิทยาศาสตร์ของหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- Faigel, Martin. "Method and Issues in Collection Evaluation Today" Library Acquisitions : Practice and Theory 9 (1985) : 21-35.